

... مسئله‌ی امنیّت غذائی مسئله‌ی درجه‌ی یک است؛ نباید از آن غفلت کرد...

بیانات معظم له در بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت (۱۴۰۱/۰۶/۰۸)

فرصت ها و چالش های توسعه بخش کشاورزی، غذا و امنیت غذایی در ایران

علی کیانی‌راد

دانشیار اقتصاد کشاورزی و
رئیس موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مرووری بر مفاهیم پایه و آنچه که در نشست قبلی ارائه شد

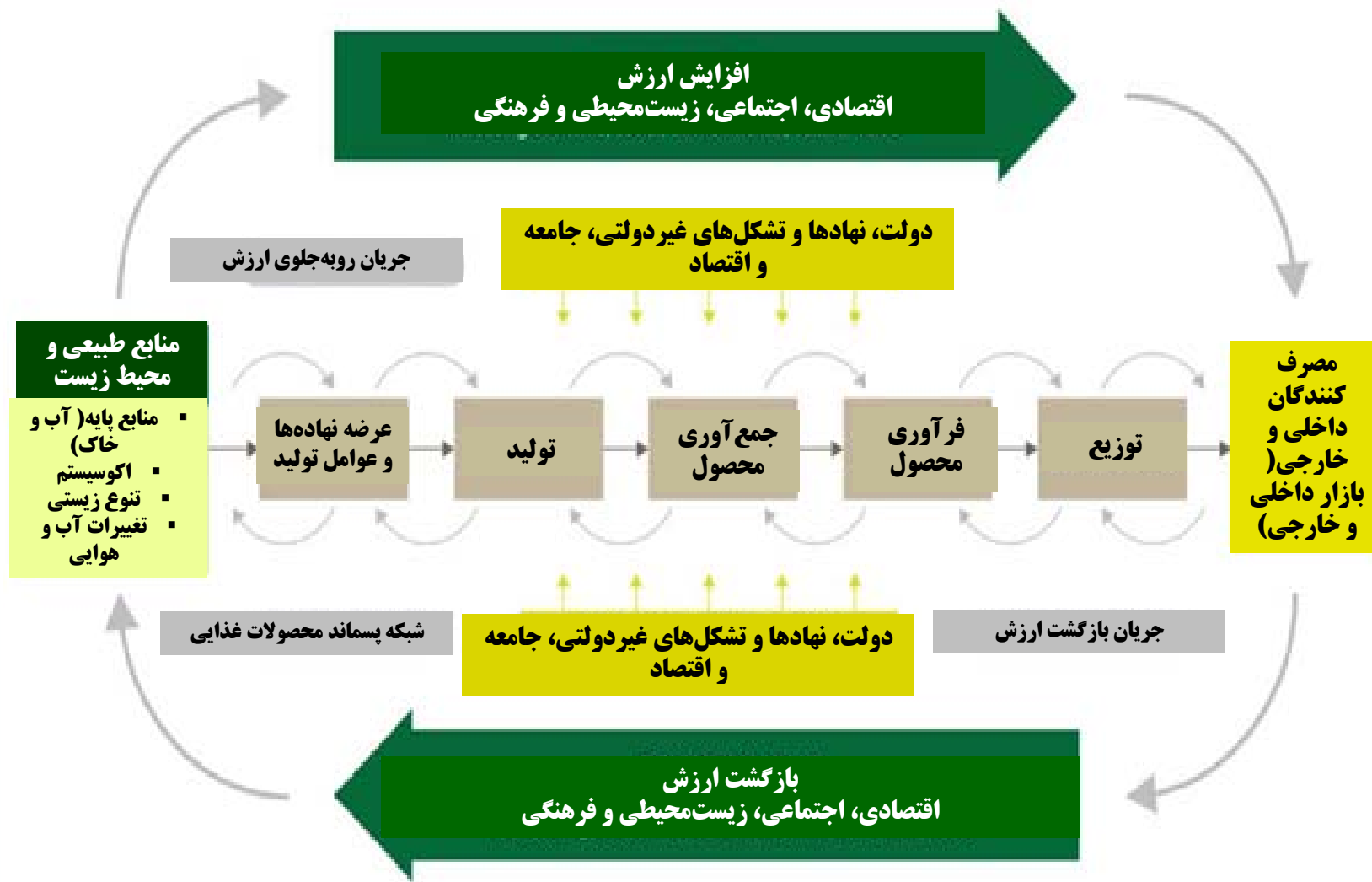
تعریف بخش کشاورزی و

غذا

بر اساس ماده یک آئین نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی نحوه واگذاری و احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران مصوبه ۱۳۵۹/۲/۳۱ شورای انقلاب، کشاورزی عبارت است از بهره برداری از آب و زمین به منظور تولید محصولات حیوانی و گیاهی (از قبیل: زراعت، باغداری، درخت کاری مثمر و غیر مثمر، جنگل داری، دامداری، پرورش طیور، زنبور عسل و آبزیان).

بر اساس تعریف ارائه شده در دایره المعارف جامع علوم کشاورزی، کشاورزی عبارتست از **تولید** محصولات کشاورزی مانند غذا، الیاف، فرآورده های چوبی، محصولات باغبانی و سایر تولیدات گیاهی و جانوری، کشاورزی همچنین داد و ستد، فراورش، بازاریابی و توزیع محصولات کشاورزی، عرضه محصولات زراعی و صنایع خدماتی وابسته، بهداشت، تغذیه و مصرف غذا، بهره برداری و حفاظت از منابع آب و زمین و ویژگیهای فرهنگی سیستم های غذایی و الیاف را در بر می گیرد.

زنجیره ارزش محصولات کشاورزی و غذایی: از رن تا سلول

امنیت غذایی: مفاهیم

تعریف امنیت غذایی

FAO (۱۹۸۳)

یک فرد، خانوار یا جامعه، کشور یا منطقه از لحاظ غذایی امن نامیده می‌شود، زمانی که همه اعضا در تمام زمان ها، توانایی و دسترسی فیزیکی و اقتصادی بمنظور خرید، تولید، حصول یا مصرف مواد غذایی مغذی کافی و سالم بمنظور تامین نیازهای رژیم غذایی و ترجیحات مواد غذایی خود برای یک زندگی سالم و فعال را داشته باشند.

تعریف امنیت غذایی اجلاس جهانی غذا (۱۹۹۶)

امنیت غذایی در سطح فرد، خانواده، ملی، منطقه‌ای، جهانی، زمانی به دست می‌آید که همه مردم در همه زمان‌ها، دسترسی فیزیکی و اقتصادی به غذای کافی، سالم، و مغذی داشته باشند تا نیازها و الویت‌های غذایی‌شان را برای یک زندگی سالم فعال بدست آورند.

تعریف امنیت غذایی

صندوق بین‌المللی برای توسعه کشاورزی (IFAD)

امنیت غذایی خانوار عبارت است از ظرفیت خانوار جهت تامین یک سبد غذایی مکفی، باثبات و پایدار

تعریف امنیت غذایی

سند ملی و دانش بنیان امنیت غذایی

(شورای عالی انقلاب فرهنگی)

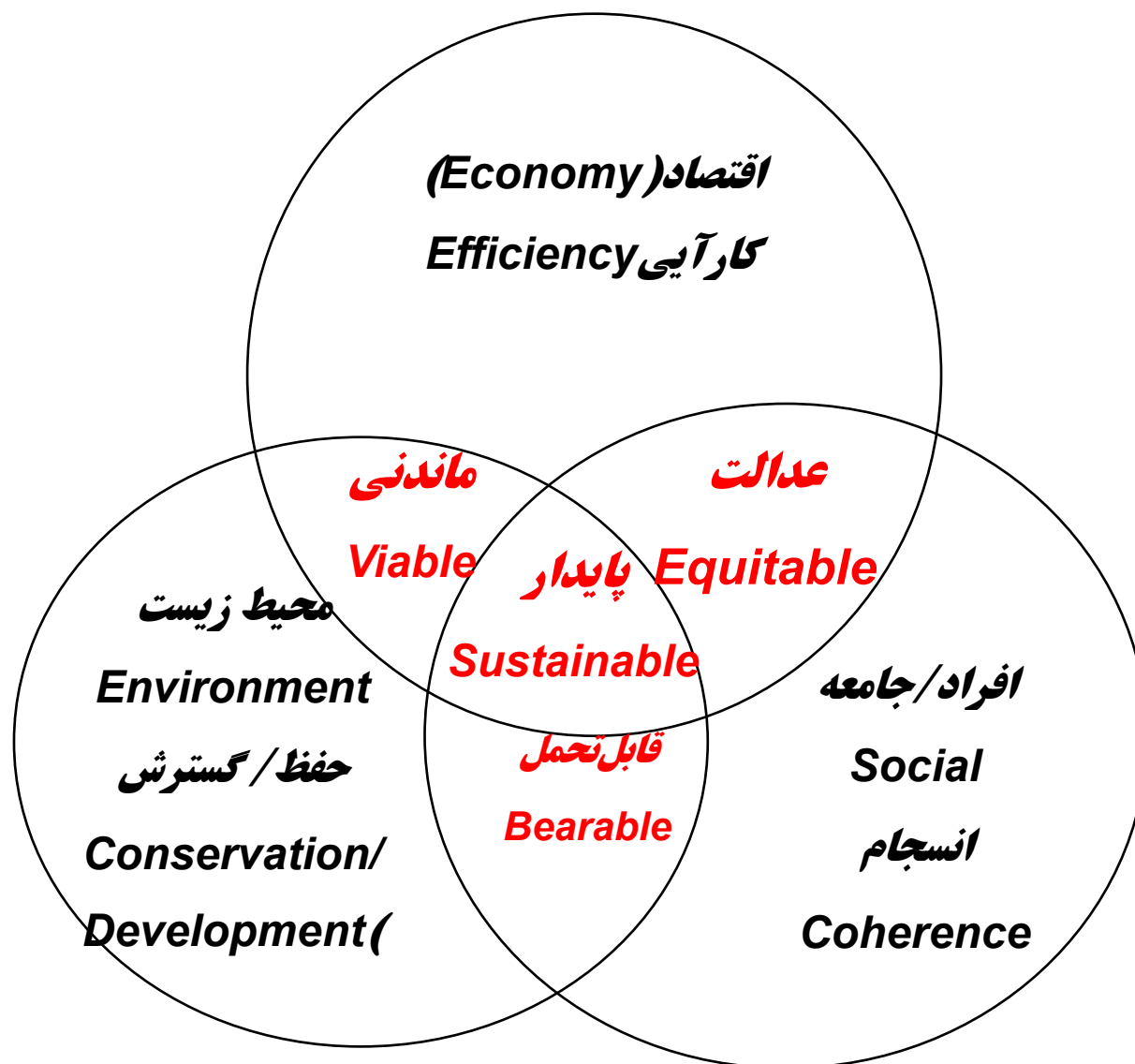
دسترسی فیزیکی، اقتصادی و عادلانه همه مردم در طول زندگی به غذای کافی، سالم، مغذی و حلال جهت رفع نیازهای تغذیه‌ای سازگار با سلیقه‌ها و ترجیحات آنها برای برخورداری از یک زندگی سالم و فعال، که دارای چهار رکن «فراهمی»، «دسترسی»، «سلامت و مصرف»، «تاب‌آوری (ثبات و پایداری)» می‌باشد.

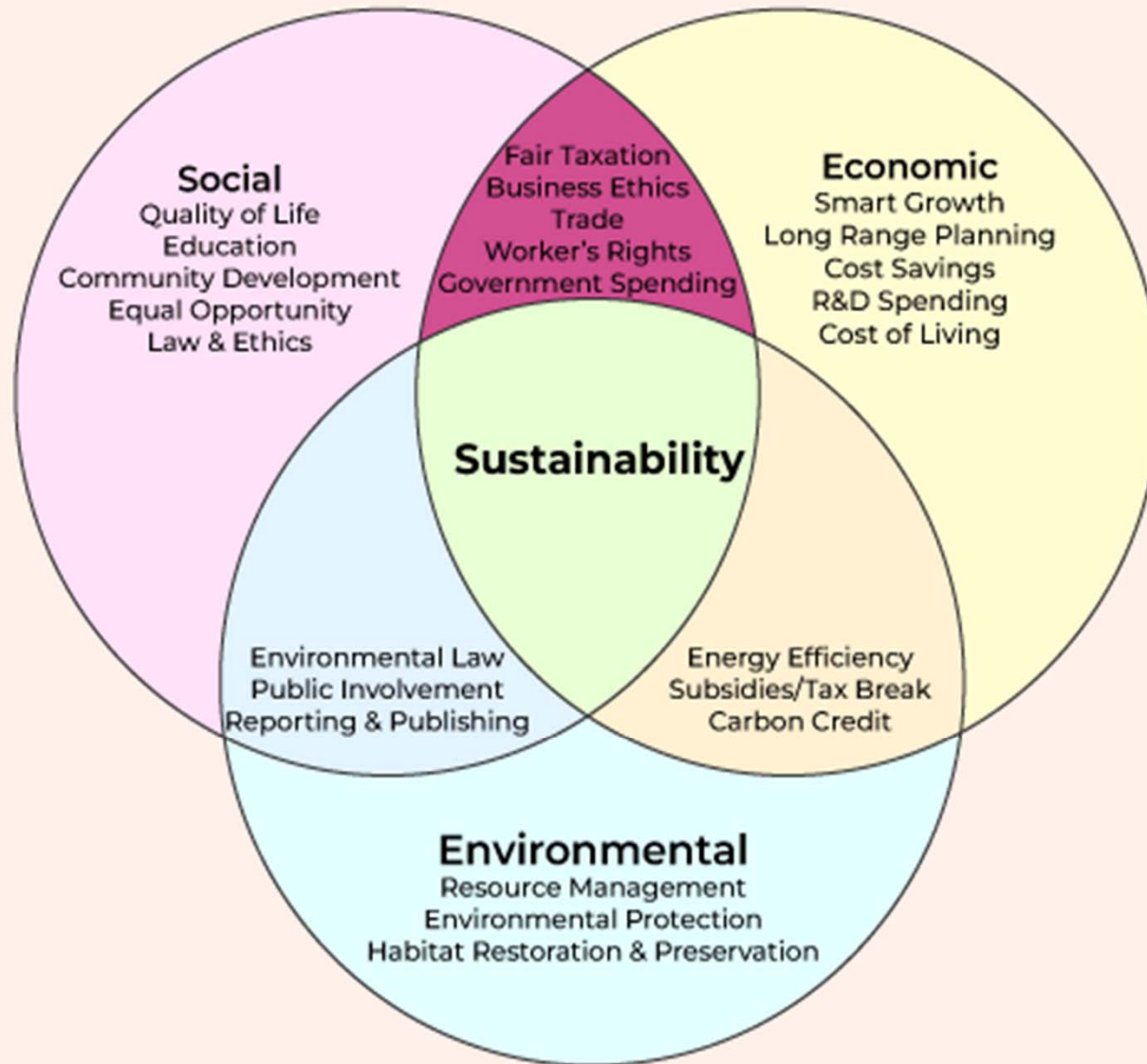

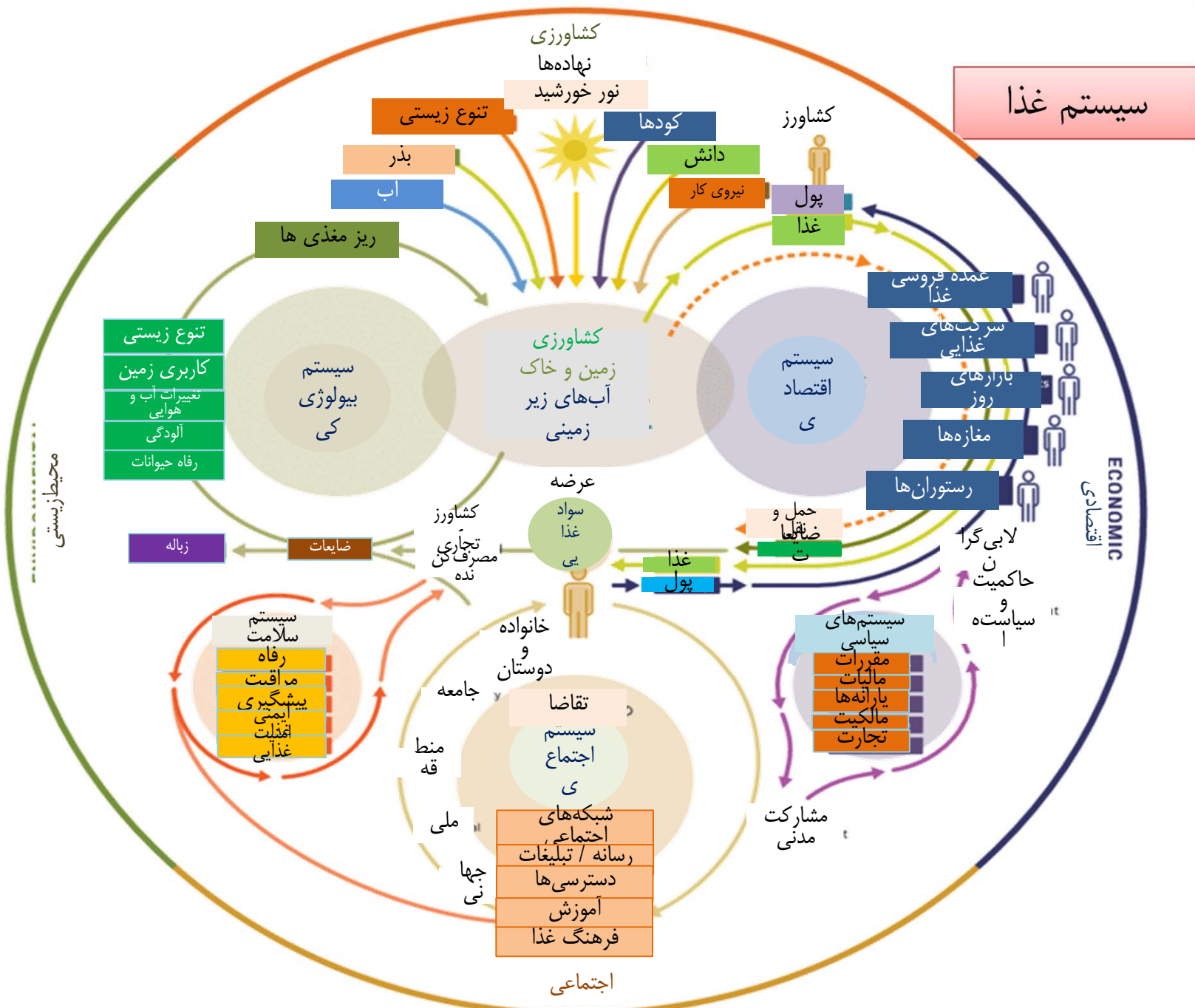
چهار مولفه اصلی امنیت غذایی

- فراهم بودن غذا (Availability): تولید + واردات؟ = قوانین و اسناد بالادستی هر کشور
 - دسترسی به غذا (Accessibility): دسترسی فیزیکی (نظام توزیع) و اقتصادی (شرایط کلان اقتصادی: رشد اقتصادی، قدرت خرید، تورم، نرخ ارز و ...)
 - مصرف غذا (Utilization of Food): سلامت، تغذیه، رژیم، الگو و تنوع غذایی
 - پایداری منابع تولید غذا (آب، خاک، تنوع زیستی و ...) + ثبات = تاب آوری نظام غذا
- (Sustainability + Stability = Resiliency)

آینده امنیت غذایی جهان تحت تاثیر سه عامل قرار دارد (3C)

1) Climate Change

2) Covid-19 and other Pandemics

3) Conflicts

Figure 1.1 Agrifood systems: key drivers, activities, outcomes and priority triggers for transformation

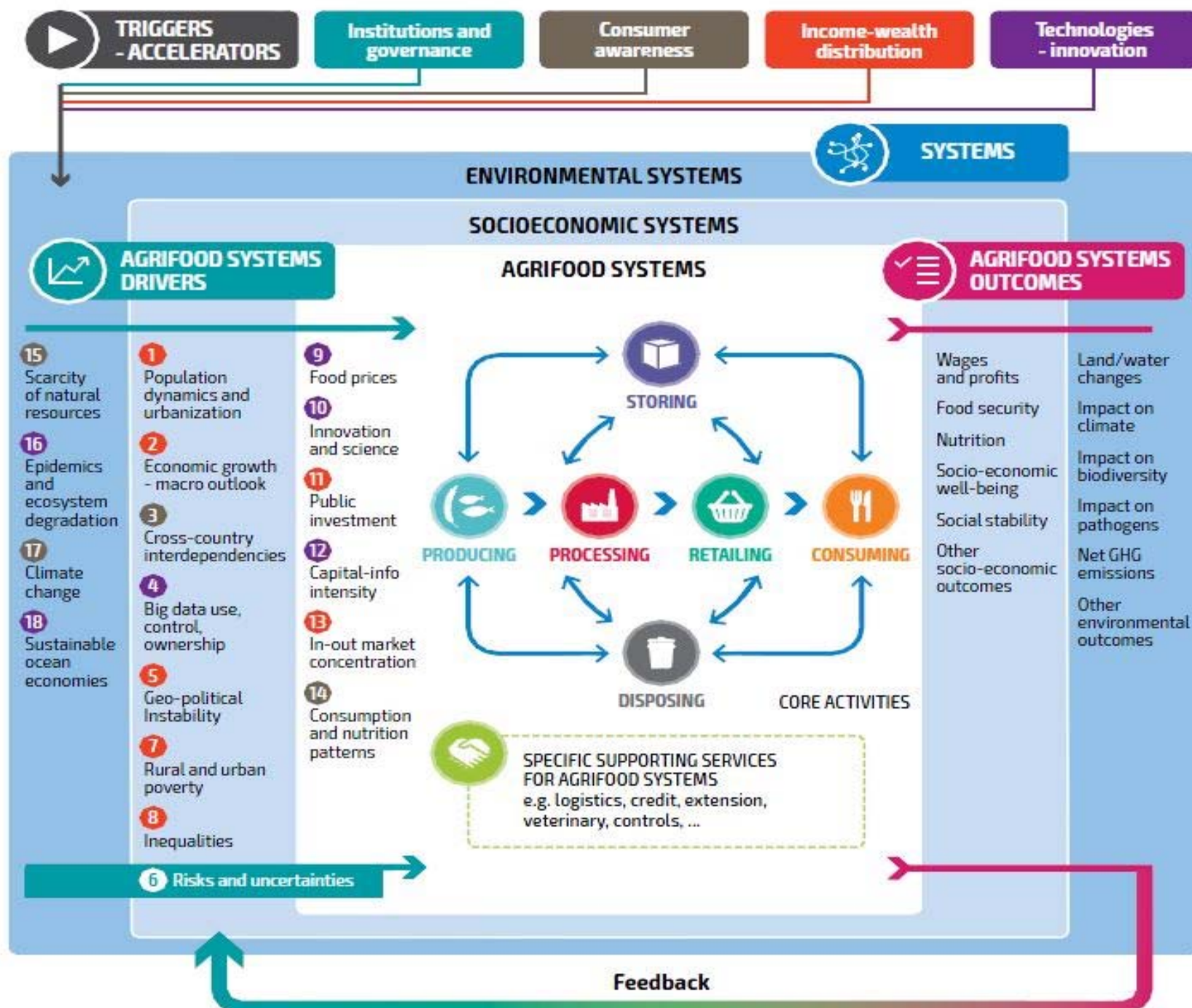
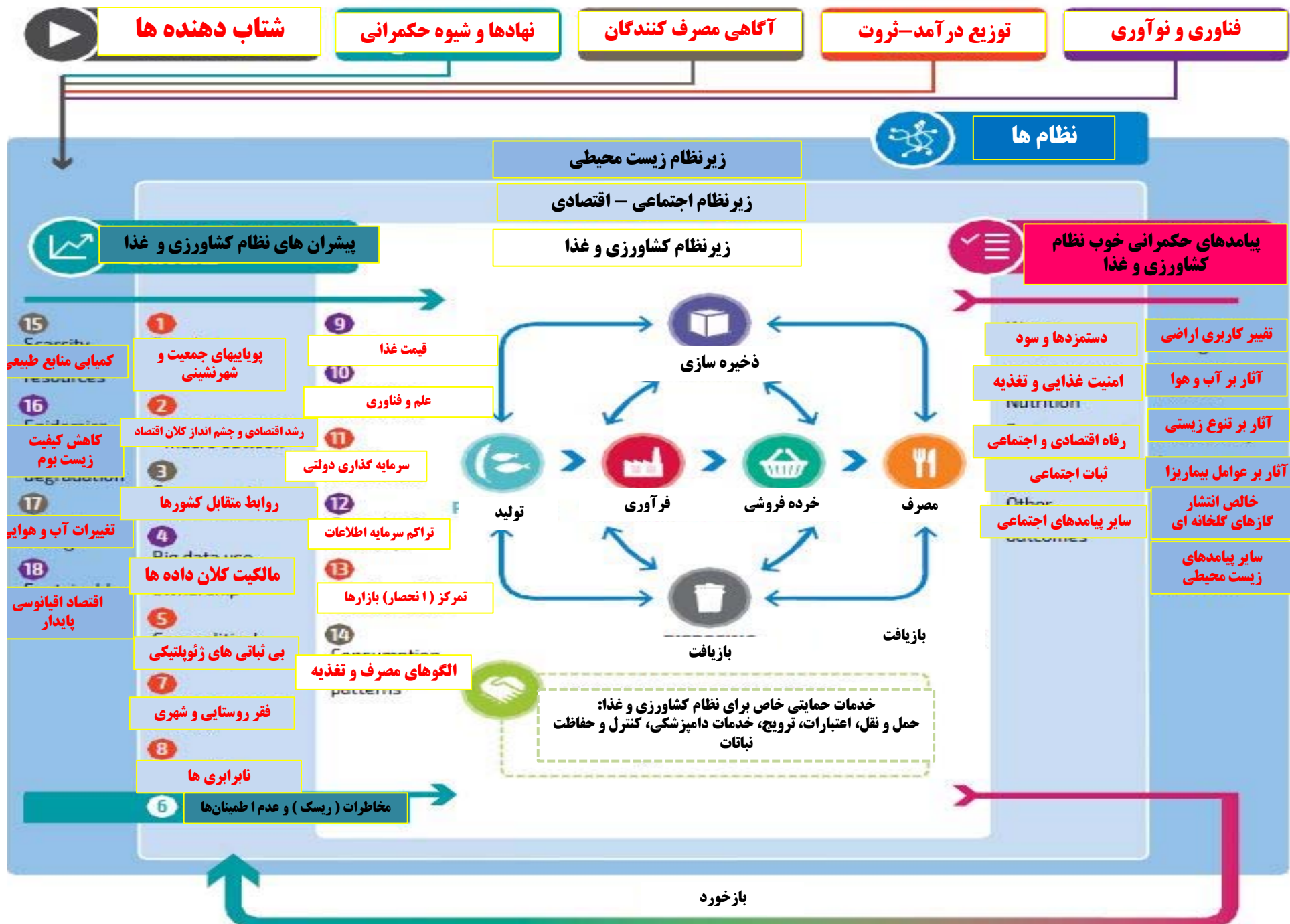

Figure 1.1 Agrifood systems: key drivers, activities, outcomes and priority triggers for transformation

مروری بر اسناد بالادستی

۱۰ اصل سوم (خودکفائی):

دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر بکار برد:

۱۳ - تأمین خودکفائی در علوم و فنون صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند اینها.

۱۰ اصل چهل و سوم (تأمین نیاز اساسی و خوراک)

برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار میشود:

۱ - تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

۹ - تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفائی برساند و از وابستگی برهاند.

چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین الملل. جامعه ایرانی در افق این چشم انداز چنین ویژگی هایی خواهد داشت:

برخوردار از سلامت، رفاه، **امنیت غذایی**، تأمین اجتماعی، فرصت های برابر، توزیع مناسب در آمد، نهاد مستحکم خانواده، **به دور از فقر**، فساد، تبعیض و بهره مند از محیط زیست مطلوب

سیاستهای کلی نظام در بخش کشاورزی

۲- تأمین امنیت غذایی با تکیه بر تولید از منابع داخلی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی، ارتقاء سطح سلامت مواد غذایی تا استاندارد جهانی، اصلاح و بهینه نمودن الگوی مصرف و حمایت مؤثر از تولید و صادرات در محصولات دارای مزیت‌های نسبی و ایجاد مزیت‌های جدید (از جمله هدفمند نمودن یارانه‌ها در جهت تولید و صادرات)

۷- حمایت مؤثر از ساماندهی فرآیند تولید و اصلاح نظام بازار محصولات کشاورزی با هدف بهبود رابطه مبادله بخش با سایر بخش‌ها، افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌های تولید، رعایت قیمت تمام شده محصولات اساسی، تأمین درآمد تولید کنندگان و منافع مصرف‌کنندگان و بهبود کیفیت مواد و فرآورده‌های غذایی

۸- تخصیص یارانه هدفمند به بخش کشاورزی در جهت تحقق خودکفایی، حمایت از ساخت زیربناها، مراعات معیارهای زیست محیطی، قابلیت انعطاف در شرایط محیطی مختلف و ارتقاء قدرت رقابت در بازارهای داخلی و بین‌المللی

۶ – تأمین امنیت غذایی و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی، آب و هوای پاک، امکانات ورزشی همگانی و فرآورده‌های بهداشتی ایمن همراه با رعایت استانداردهای ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی.

سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی مقام معظم رهبری

- ۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.
- ۷- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).
- ۸- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت پذیری در تولید.

سیاست‌های کلی برنامه هفتم که با اولویت اصلی «پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت» تعیین شده است، ابلاغ می‌گردد:

اقتصادی :

۱- هدف کلی و اولویت اصلی برنامه هفتم با رعایت سیاست‌های کلی مصوب، **پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت با نرخ رشد اقتصادی متوسط ۸ درصد در طول برنامه تعیین می‌شود با تأکید بر افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید (منابع انسانی، سرمایه، فناوری و مدیریت)**

۲- **ایجاد ثبات در سطح عمومی قیمت‌ها و نرخ ارز و تکریمی کردن تورم طی پنج سال و جهت‌دهی به نقدینگی و اعتبارات بانکی به سمت فعالیت‌های مولد و جذابیت‌زدایی از فعالیت‌های غیرمولد.**

امور زیربنایی:

۶- تأمین امنیت غذایی و تولید حداقل ۹۰ درصد کالاهای اساسی و اقلام غذایی در داخل، همراه با حفظ و ارتقاء ذخایر ژنتیکی و منابع آبی و افزایش سطح سلامت و ایمنی مواد غذایی.

اصلاح الگوی کشت با توجه به مزیت‌های منطقه‌ای و منابع آبی و با اولویت‌بخشی به تولید کالاهای راهبردی کشاورزی.

۷- استقرار نظام مدیریت یکپارچه منابع آب کشور و افزایش بهره‌وری حدود پنج درصدی آب کشاورزی.

کنترل و مدیریت آب‌های سطحی و افزایش منابع زیرزمینی آب از طریق آبخیزداری و آبخوان‌داری.

برنامه‌ریزی برای دستیابی به سایر آب‌ها و بازچرخانی آب‌های صنعتی و پساب.

امور زیربنایی:

۱۰- فعال سازی مزیت های جغرافیایی - سیاسی و تبدیل جمهوری اسلامی ایران به مرکز مبادلات و خدمات تجاری، انرژی، ارتباطات و حمل و نقل با روان سازی مقررات و ایجاد و توسعه زیرساخت های لازم.

۱۱- تحقق سیاست های کلی آمایش سرزمین با توجه به مزیت های بالفعل و بالقوه و اجرایی ساختن موارد برجسته آن با توجه ویژه بر دریا، سواحل، بنادر و آب های مرزی.

۱۲- ارتقاء نظام سلامت براساس سیاست های کلی سلامت.

علمی، فناوری و آموزشی:

۲۰- افزایش شتاب پیشرفت و نوآوری علمی و فناوری و تجاری سازی آنها به ویژه در حوزه‌های اطلاعات و ارتباطات و زیست فناوری و ریزفناوری و انرژی‌های نو و تجدید پذیر.

روزآمدسازی و ارتقاء نظام آموزشی و پژوهشی کشور.

سیاسی و سیاست خارجی:

۲۲- تقویت رویکرد اقتصاد محور در سیاست خارجی و روابط منطقه‌ای و جهانی و تقویت پیوندهای اقتصادی با اولویت همسایگان.

چالش‌ها و راهکارها

نهاد ریاست جمهوری
معاونت اول رئیس جمهور
وزارت جهاد کشاورزی
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان رئیس جمهور
وزارت نیرو
وزارت صنعت، معدن و تجارت
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی
سازمان برنامه و بودجه
سازمان پدافند غیرعامل
کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای
اسلامی
ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور
دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی

مصوبه «سند ملی دانش بنیان امنیت غذایی»
که در جلسه ۸۸۱ مورخ ۱۴۰۲/۰۲/۱۲ شورای عالی
انقلاب فرهنگی و بر اساس مصوبه جلسات ۱۶۶ و ۱۶۷
مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۱۵ و ۱۴۰۱/۰۷/۱۲ شورای ستاد
راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور به تصویب
رسیده است، به شرح ذیل برای اجرا ابلاغ می شود:

جهاد
کشاورزی

ماده ۳- چشم انداز

ایران در سال ۱۴۱۱ کشوری است برخوردار از امنیت غذایی متکی بر ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مردم‌محور، با تکیه حداکثری به تولید داخل از طریق افزایش ضریب نفوذ دانش، ارتقای بهره‌وری و اعتلای فرهنگ کشاورزی، دسترسی فیزیکی و اقتصادی آحاد جامعه به غذای کافی، سالم، ایمن، مغذی، با اصالت، حلال، طیب و با کیفیت بر مبنای الگوی مصرف بهینه مبتنی بر سبد غذایی مطلوب، با حفظ پایداری منابع پایه آب و خاک و حفظ تنوع زیستی

بسم تعالی

۸۳۹۸۳۹۰
۳۹۸۳۹۰

جناب آقای دکتر اسکندر زنگنه

با اعتماد به فضل الهی و نظر به مراتب تعهد و سلیقه ارزشمند علمی و اجرایی جنابعالی، به موجب این حکم به عنوان مدیر کمیسیون تدوین سند ملی دانش‌پژد کشاورزی و غذاء منصوب می‌شوید. انتظار می‌رود ضمن ایجاد دیرینه فعال در وزارت جهاد کشاورزی و با بهره‌گیری از طرقت کارشناسی، تحقیقاتی، پژوهشی و وزارت و همکاری با رئیس محترم کمیسیون در زمان تعیین شده، پیش نویس سند مزبور تدوین و به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه گردد. امید است با استعانت از ذات اقدس الهی، همتی بلند و تلاش بی‌وقفه در انجام مسئولیت محوله، مسیر تحقق منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و خدمت به نظام مقدس جمهوری اسلامی، موفق و مؤید گردد.

تجلی

کاظم خاوازی
وزیر جهاد کشاورزی

سیدرضا عاملی
مدیر شورای عالی انقلاب فرهنگی

کمیسیون تدوین سند (رئیس کمیسیون دکتر مخبر دزفولی) (مشاور عالی، دکتر خیام نکویی)

(با مشارکت ۳۴ نفر از صاحب نظران و نمایندگان دستگاهها و بخش های تاثیر گذار)

دبیرخانه تدوین سند (دبیر سند: دکتر زند)

(با مشارکت اتحادیه انجمن های علمی، نظام مهندسی کشاورزی و دامپزشکی، اتحادیه دانشکده های کشاورزی، اتاق بازرگانی، نماینده وزارتخانه های و دستگاههای مرتبط و شخصیت های علمی)

کارگروه تلفیق

(دکتر دانشیان)

با مشارکت مسئولین و یا نمایندگان
کارگروهها

کارگروه
اسناد پشتیبان

مسئول امور هماهنگی دبیرخانه:
خانم دکتر قاسمی

مسئول امور هماهنگی کمیسیون:
آقای دکتر فرهادی

کارگروه
پایداری

آقای
مهندس
جلالی

کارگروه
تولید

مهندس
کشاورز

کارگروه
مصرف و
سلامت

خانم دکتر
عبداللهی،
آقایان دکتر
خلج و
دکتر
حسینی

کارگروه
اقتصاد

دکتر کیانی
راد

کارگروه
شاخص ها و
واژه ها

دکتر صوفی زاده
و دکتر مهدوی

دبیرخانه سند (۳۰ جلسه)

جلسه	تاریخ	کلیات	شرح مصوبات	متولی	عضو مدعو
اول	۹۹/۷/۱۹	طرح موضوع	اخذ نظرات اعضا و تعیین دستور کار جلسه بعد	-	-
دوم	۹۹/۷/۲۷	پایان	۱- تبیین و ارائه تعاریف، مفاهیم و چارچوبهای امنیت غذایی با نگاه استفاده از تجربیات جهانی ۲- تحلیلی بر گزارش ایران ۲۰۴۰	دکتر مهدوی دکتر مهدوی	-
سوم	۹۹/۸/۳	مرور اسناد موجود	۱- ارائه گزارش مروری بر وضعیت گذشته و موجود کشاورزی کشور ۲- ارائه سند ملی تغذیه و امنیت غذایی دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی کشور ۳- برنامه علم و فناوری امنیت غذایی	مهندس کشاورز دکتر دل پیشه دکتر عسگری	-
چهارم	۹۹/۸/۱۰	مرور اسناد موجود	امنیت غذایی کشور تا اقل ۲۰۵۰ جمع آوری و ارائه اسناد و قوانین بالادستی تدوین شده در حوزه امنیت غذایی	دکتر سلطانی دکتر گیانی راد	-
پنجم	۹۹/۰۸/۲۴	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ابین وضع موجود آب کشور ابین وضع موجود اقتصاد غذا	مهندس کشاورز دکتر گیانی راد	دکتر شاه نوشی
ششم	۹۹/۰۹/۰۱	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ابین وضع تغییرات بارش و دمای کشور با سایر کشورها	دکتر سلطانی دکتر افتخاری	دکتر حقیقت، دکتر مهران زند
هفتم	۹۹/۰۸/۰۸	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ابین وضع موجود خاک و زمین	دکتر بازرگان دکتر گیانی راد	مهندس اکبری، مهندس اورنگی، دکتر نیک کانی، دکتر غرجی
هشتم	۹۹/۰۹/۱۵	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ابین وضع موجود منابع طبیعی و تنوع زیستی	دکتر منصور دکتر کشاورز	دکتر جلیلی، دکتر نیک کانی، معاونین مرتبط وزارتخانه و موسسات و انجمن های علمی مرتبط
نهم	۹۹/۰۹/۲۲	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ابین وضع موجود تولیدات زراعی، باغی، دام، طیور و (آبزیان)	دکتر مویدی دکتر شاه پستند	مهندس اسرودر، مهندس زرآبی، دکتر صفری، دکتر رمضان نژاد
دهم	۹۹/۹/۲۹	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ابین وضع موجود منابع آسانی و مسائل اجتماعی بخش ظرفیتهای شبکه تعاون روستایی در راستای امنیت غذایی	دکتر مویدی دکتر شاه پستند	مهندس اسرودر، مهندس زرآبی، دکتر صفری، دکتر رمضان نژاد
یازدهم	۹۹/۱۰/۰۶	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ابین وضع موجود سلامت، ایمنی غذا و تغذیه	غلام دکتر عبدلایی	جولایی، یوسفیان، صفوی، آمانی، کلاترزی، دهماری، حاجی فرجی، گوشیزی
دوازدهم	۹۹/۱۰/۱۳	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	وضعیت اقلیم ایران و جهان	مهندس حقیقت	
سیزدهم	۹۹/۱۰/۲۰	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	نقش فناوری در امنیت غذایی و تحلیل گزارش های ارائه شده	دکتر قره پاشی دکتر زند	
چهاردهم	۹۹/۱۰/۲۷	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ارائه چارچوب اولیه سند		
پانزدهم	۹۹/۱۱/۰۴	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	برگزار نشد		
شانزدهم	۹۹/۱۱/۱۱	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	وضعیت تحولات جمعیتی	دکتر محزون دکتر عبدلایی نسب	
هفدهم	۹۹/۱۱/۱۸	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	شاخص های امنیت غذایی		
هجدهم	۹۹/۱۱/۲۵	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	تدوین چارچوب سند و شاخص ها	دکتر زند	
نوزدهم	۹۹/۱۲/۰۲	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ارائه کاربرگهای بخش آب، خاک، هوا، منابع طبیعی و منابع آسانی	دکتر زند	
بیستم	۹۹/۱۲/۰۹	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ارائه کاربرگهای الگوی مصرف، سبد تغذیه ای و سوء تغذیه	غلام دکتر عبدلایی	
یست و یکم	۹۹/۱۲/۱۶	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ارائه کاربرگهای منابع آسانی، مدیریت تولید و دانش و اطلاعات	دکتر زند	
یست و دوم	۹۹/۱۲/۲۳	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ارائه کاربرگهای اقتصاد	دکتر گیانی	
یست و سوم	۰۰/۰۱/۰۳	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	ارائه دامنه کاربرگهای اقتصاد	مهندس کشاورز	
یست و چهارم	۰۰/۰۱/۱۰	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	بررسی کاربرگهای تولیدات زراعی	مهندس کشاورز	
یست و پنجم	۰۰/۰۱/۱۷	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	بررسی کاربرگهای تولیدات باغی	مهندس کشاورز	
یست و ششم	۰۰/۰۱/۲۴	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	بررسی کاربرگهای تولیدات دام و طیور و آبزیان	دکتر گیانی	
یست و هفتم	۰۰/۰۲/۰۱	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	بررسی کاربرگهای نهاده ها، پسماند و ضایعات	دکتر عباسی موسوی، خلج	
یست و هشتم	۰۰/۰۲/۰۸	آشنایی با ظرفیتها و چالش های بخش	بررسی کاربرگهای مکانیزاسیون، بحران، فرهنگ، بهداشت		

اخذ نظرات و مفاهیم
۲ جلسه

مرور اسناد و گزارش ها
۲ جلسه

مروری بر ظرفیتها و محدودیت های کشور
۱۱ جلسه

پرداختن به
چارچوب و متن سند
جلسه ۱۵

جلسه	تاریخ	گلیات	شرح مصوبات	متولی
اول	۹۹/۷/۱۴	طرح	اخذ نظرات اعضا	-
دوم	۹۹/۸/۵	موضوع	اخذ نظرات اعضا	-
سوم	۹۹/۸/۱۹	مرور اسناد موجود و بررسی ظرفیت های موجود کشور	ارائه گزارش مروری بر وضعیت گذشته و موجود کشاورزی کشور	مهندس کشاورز
چهارم	۹۹/۹/۳		ارائه سند ملی تغذیه و امنیت غذایی دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی کشور	دکتر دل پشته
پنجم	۹۹/۹/۱۰		امنیت غذایی کشور تا اقی ۲۰۵۰	دکتر سلطانی
ششم	۹۹/۹/۱۷		چارچوب اولیه سند	دکتر سرتند
هفتم	۹۹/۹/۲۴		تبیین وضع موجود آب کشور	مهندس کشاورز
هشتم	۹۹/۱۰/۱		تبیین وضع موجود اقتصاد غذا	دکتر کیانی راد
نهم	۹۹/۱۰/۸		تبیین وضع موجود سلامت، ایمنی غذا و تغذیه	دکتر دل پشته
دهم	۱۰۹۹/۱۵		تبیین وضع موجود خاک و زمین	دکتر باقر گان
یازدهم	۹۹/۱۰/۲۲		تبیین وضع موجود منابع طبیعی و تنوع زیستی	دکتر متعبر
دوازدهم	۹۹/۱۰/۲۹		تبیین وضع موجود منابع انسانی و مسائل اجتماعی بخش	دکتر مویلی
سیزدهم	۹۹/۱۱/۶		وضعیت تحولات جمعیتی	دکتر محزون
چهاردهم	۹۹/۱۱/۱۳		تبیین وضع تغییر اقلیم ایران و جهان	مهندس حقیقت
پانزدهم	۹۹/۱۱/۲۰		تبیین وضع موجود تولیدات (زراعی، باغی، دام، طیور و آبزیان)	مهندس کشاورز
شانزدهم	۹۹/۱۱/۲۷	تدوین بخش های سند	تدوین چارچوب سند و شاخص ها	دکتر سرتند
هفدهم	۹۹/۱۲/۴		ارائه کاربرگهای بخش آب، خاک، هوا، منابع طبیعی و منابع انسانی	دکتر سرتند
هجدهم	۹۹/۱۲/۱۱		ارائه کاربرگهای الگوی معرفه، سبد تغذیه ای و سوء تغذیه، منابع انسانی، مدیریت تولید و دانش و اطلاعات	دکتر سرتند
گوزدهم	۹۹/۱۲/۱۸		ارائه کاربرگهای اقتصاد	دکتر کیانی، محزون
بیستم	۹۹/۱۲/۲۵		بررسی کاربرگهای تولیدات زراعی	مهندس کشاورز
بیست و یکم	۰۰/۰۱/۳۳		بررسی کاربرگهای تولیدات باغی	مهندس کشاورز
بیست و دوم	۰۰/۰۱/۳۰		بررسی کاربرگهای تولیدات دام و طیور و آبزیان	مهندس کشاورز
بیست و سوم	۰۰/۰۲/۰۶		بررسی کاربرگهای نهاده ها، پسماند و ضایعات	دکتر کیانی
بیست و چهارم	۰۰/۰۲/۱۳		بررسی کاربرگهای مکانیزاسیون، بحران، فرهنگ بهداشت و جمعیت	دکتر عباسی، موسوی، خلج، سرافق زری

اخذ نظرات و مفاهیم
۲ جلسه

مرور اسناد و گزارش ها
۳ جلسه

مروری بر ظرفیت ها و
محدودیت های کشور
۱۰ جلسه

کمیسیون سند
(۳۰ جلسه)

پرداختن به
چارچوب و متن سند
۱۵ جلسه

کمیته تلفیق سند
(در طول این ۲۲ ماه هر هفته حداقل ۵ ساعت)

در این سند تقریبا ۲۰۰ نفر و حدود ۲۰۰۰۰ ساعت کار کردند

سند شهریور ۱۳۹۹ شروع و شهریور ۱۴۰۰ آماده شد
با تغییر دولت مجددا برای تیم جدید دولت ارائه گردید و نظرات اعمال شد

احادیث

روش نوشتن ارزش های بنیادین و رویکردهای اصلی سند

قرآن مجید

بیانیه گام
دوم انقلاب

کلام
رهبری

نقشه جامع
علمی

قانون
اساسی

کلام
امام

الگوی ایرانی
اسلامی
پیشرفت

سیاست های
کلی الگوی
مصرف

سیاست
های کلی
آب

سیاست های
کلی منابع
طبیعی

سیاست های
کلی جمعیت

سیاست های
کلی سلامت

سیاست های
کلی محیط
زیست

سیاست های
کلی
کشاورزی

رویکرد های اصلی

نگرش الزامی حاکم بر سند

۱۴۰۰

۱۴۱۰

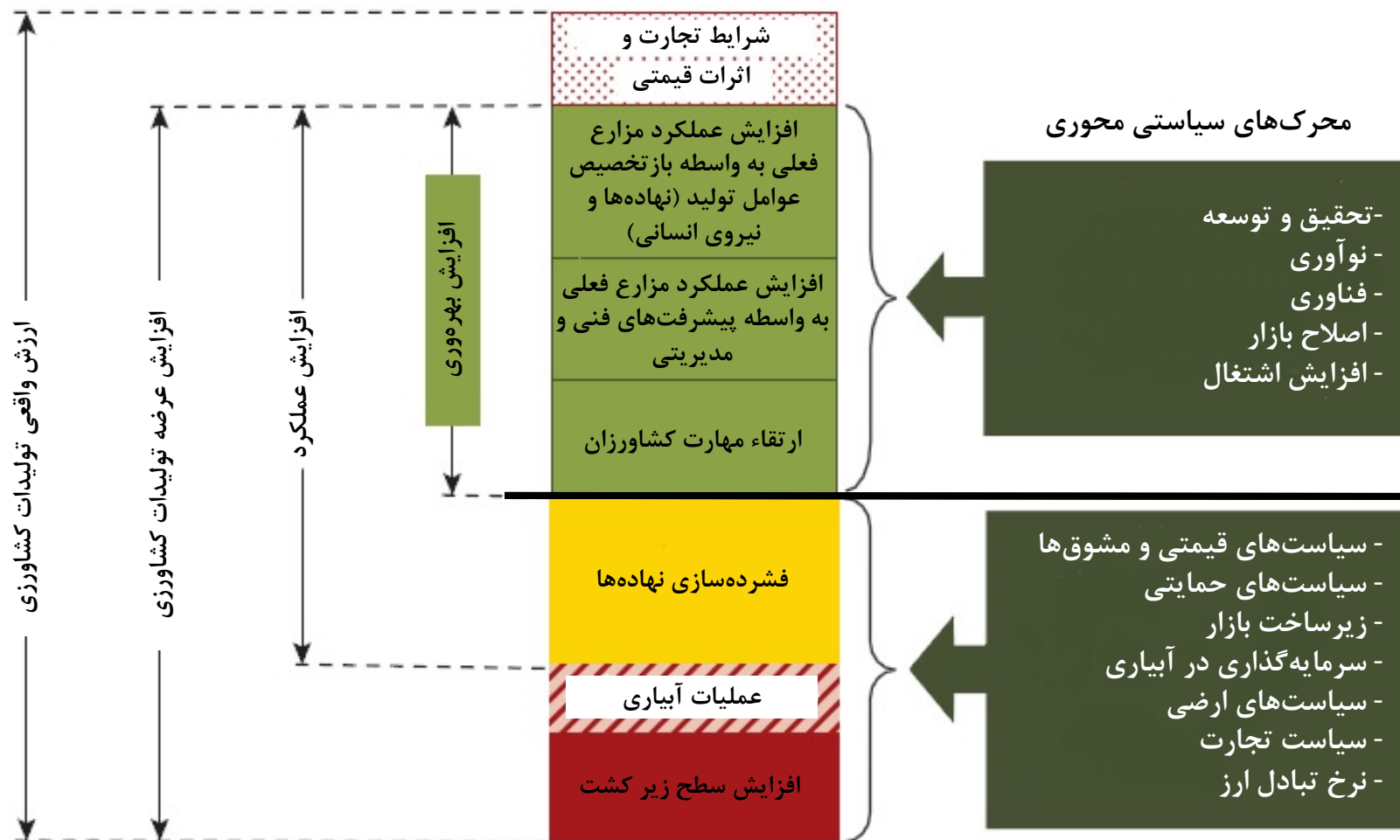
توقف روند تخریب منابع پایه (آب، خاک و تنوع زیستی)

دست‌یابی به پایداری نسبی منابع پایه

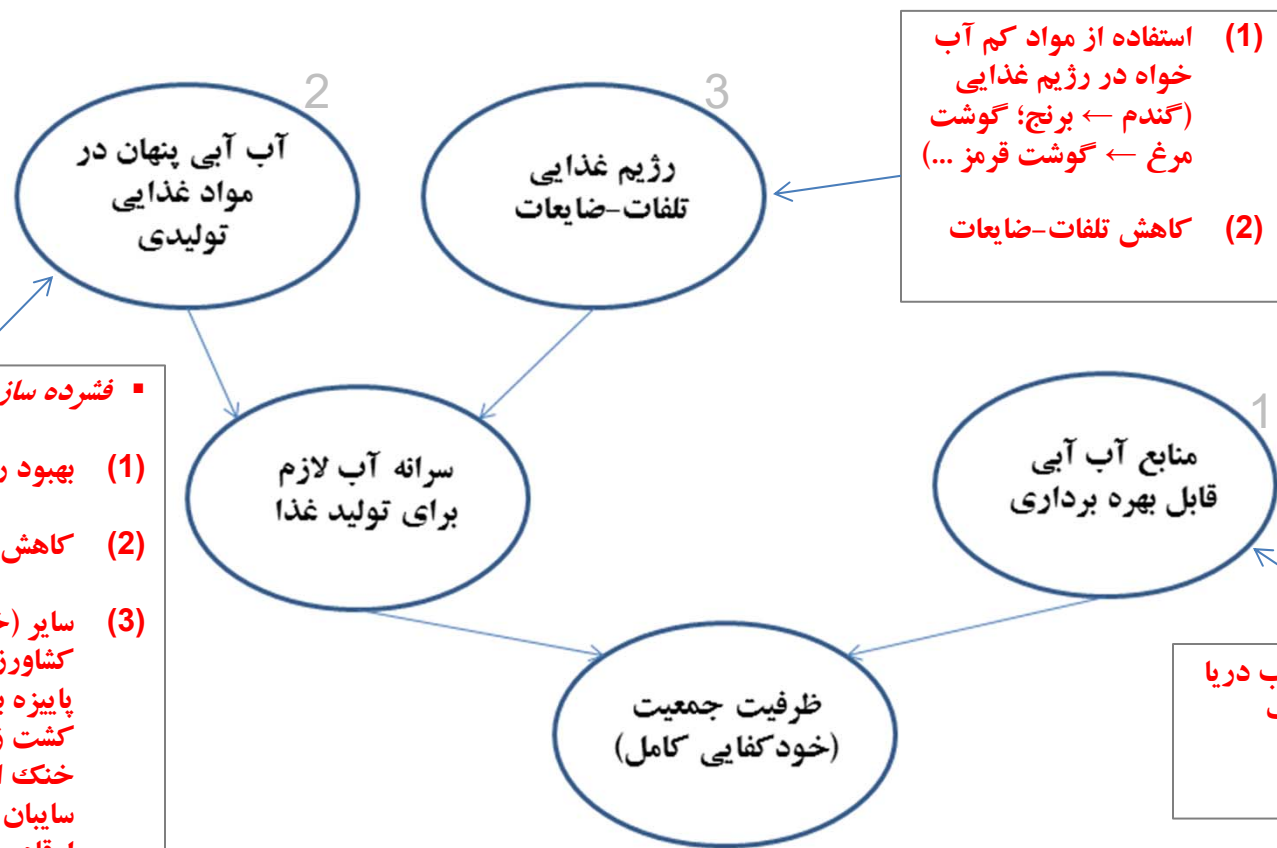
ثبات تولید محصولات کشاورزی

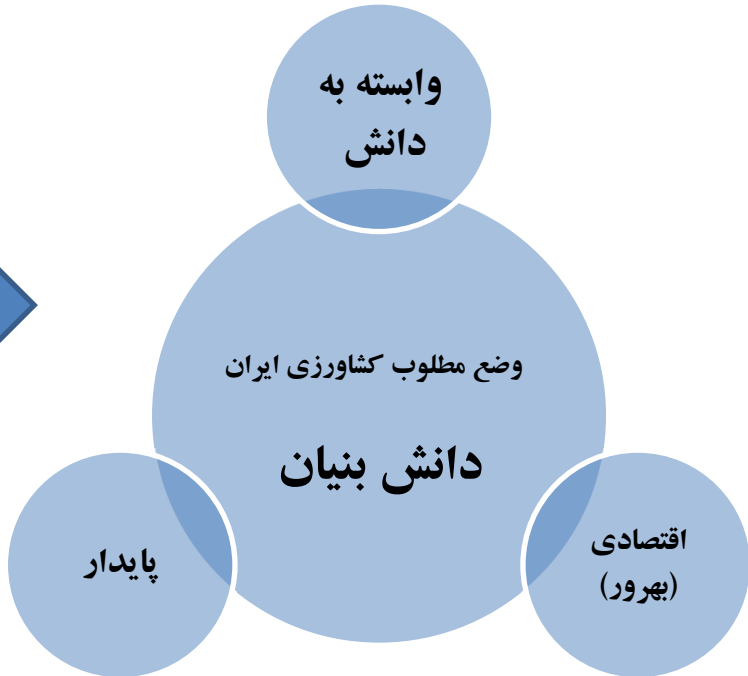
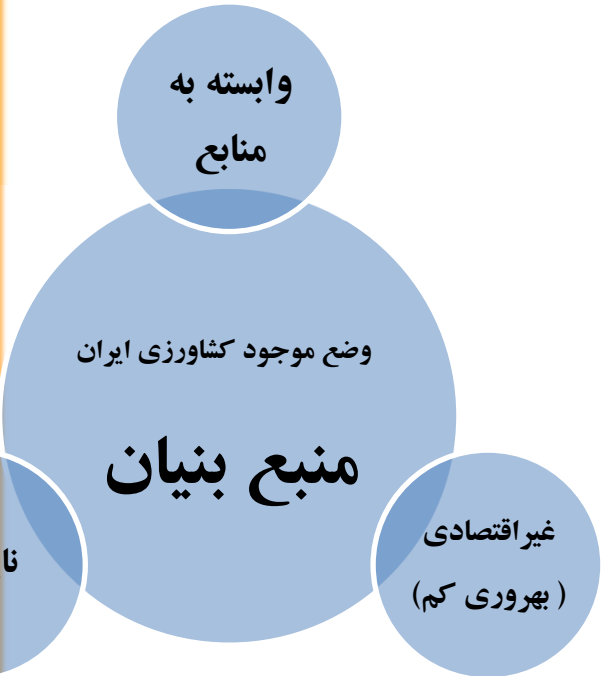
خودکفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی

توجه به افزایش تولیدات از محل افزایش بهره‌وری و ظرفیت‌های مغفول

ظرفیت ها برای افزایش تولید

مراحل آماده سازی سند

خلاصه کردن چالش ها، راهبرد ها و اقدامات ملی در سند

5

استخراج چالش ها، راهبرد ها و اقدامات ملی در سند

4

تهیه کاربرگ برای هر رکن فرعی

(تبیین شاخص های وضع موجود، پیش بینی شاخص های ده سال آینده، مهمترین چالش ها، مهمترین رویکرد ها و مهمترین اقدامات)

3

تبیین ارکان فرعی امنیت غذایی

(۵۸ رکن)

2

اصلی امنیت غذای تبیین ارکان
(۴ رکن)

1

چالش (۱):

ناپایداری ضریب خودکفایی انرژی (۸۰٪ - ۵۵٪) و ضریب خودکفایی پروتئین (۸۷٪ - ۶۰٪) در سه دهه اخیر، بالا بودن خلا عملکرد در محصولات زراعی (۶۰٪ - ۴۰٪)، اجرا نشدن الگوی بهینه کشت، ناپایداری در خودکفایی محصولات مهمی مانند گندم، وابستگی در برخی از اقلام محصولات اساسی شامل روغن خوراکی (۹۳٪)، شکر (۵۰٪)، برنج (۲۹٪)، حبوبات (۲۴٪)، گوشت قرمز (۱۶٪)، خوراک دام و طیور (ذرت، جو و کنجاله به ترتیب با وابستگی ۸۸٪، ۴۶٪ و ۸۸٪).

راهبرد (۱):

ارتقاء ضریب خودکفایی انرژی و پروتئین از طریق کاهش خلاء عملکرد، اجرای الگوی بهینه کشت، و نیل به خودکفایی پایدار در گندم، شکر، حبوبات، جو دانه‌ای، افزایش ضریب خودکفایی روغن، برنج، پنبه، کنجاله، ذرت دانه‌ای و معادل آن، گوشت قرمز و چای و حفظ خودکفایی در سیب زمینی، سبزی و صیفی، میوه، علوفه‌های خشبی، آبزیان، گوشت مرغ، شیر، تخم مرغ و عسل

چالش (۲):

وابستگی بالا به واردات نهاده هایی مانند بذور هیبرید سبزی و صیفی (بیش از ۹۰٪)، کودهای فسفره و پتاسه (بیش از ۸۰٪)، مواد اولیه تولید دارو و مکمل های غذای دام، طیور و آبزیان (۱۰۰٪)، مواد موثره و افزودنی های آفت کش ها (۱۰۰٪)، واکسن آبزیان و طیور (۶۵٪)، تخم چشم زده و بچه ماهی (۵۰٪) و تولید اجداد مرغ گوشتی (بیش از ۹۰٪)، تخم نوغان و ملکه زنبور عسل و ضعف نظام تولید نهال و نشاء گواهی شده

راهبرد ۲:

افزایش ضریب خودکفایی نهاده های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دام، طیور و آبزیان (بذر، نهال، کود، آفت کش، واکسن و دارو، مکمل های دام و طیور، تخم چشم زده و بچه ماهی و لارو آبزیان، جوجه اجداد گوشتی، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل و ...)

چالش (۳):

پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری نسبت به سهم ارزش‌افزوده بخش کشاورزی و سرمایه‌گذاری انجام شده در کل اقتصاد (طی ۴۰ سال گذشته کمتر از ۴ درصد)، پایین بودن سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها (۷/۷ درصد کل تسهیلات اعطایی)، پایین بودن سهم بودجه بخش کشاورزی (۲/۵ درصد بودجه سنواتی کشور)، ناکارآمدی و ضعف نظام بیمه محصولات کشاورزی در حمایت از تولید و تولیدکنندگان و منفی بودن شاخص حمایت از تولیدکنندگان بخش (۵۰- درصد)

راهبرد ۳:

جهش سرمایه‌گذاری و اتخاذ سیاست‌های حمایتی موثر و کارآمد از بخش کشاورزی

چالش (۴):

بالا بودن سهم تصدی گری دولت در برخی امور، پایین بودن مشارکت بخش‌های غیردولتی در نظام مدیریت بخش (درسیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی)، کم توجهی و نداشتن راهبرد و الگوی مشخص در نظام‌های بهره‌برداری

راهبرد ۴:

بهبود مدیریت کلان بخش کشاورزی با مشارکت تشکلهای صنفی و تخصصی قانونی و فراگیر و اصلاح نظام بهره‌برداری

چالش (۵):

پایین بودن سطح تحصیلات کشاورزان (حدود ۷۰٪ تحصیلات ابتدایی و کمتر)، ضعف مهارت شاغلین و دانش آموختگان، نبود نظام سنجش مهارت و احراز صلاحیت حرفه ای، ضعف ساماندهی مشاغل، بیکاری فارغ التحصیلان بخش کشاورزی، کم‌جاذبه بودن مشاغل کشاورزی و پایین بودن درآمد نسبت به سایر مشاغل (۴۰٪ سایر مشاغل)، ضعف در نظام نوآوری، به کارگیری فناوری‌های نوین و آینده‌ساز و پایین بودن نقش رسانه ملی و بخش خصوصی در آموزش و ترویج بخش کشاورزی

راهبرد ۵:

طبقه بندی مشاغل، تقویت نظام تعیین صلاحیت حرفه ای، توانمندسازی منابع انسانی و توسعه نظام دانش و فناوری

چالش (۶):

بالا بودن تلفات و ضایعات و استفاده ناکارآمد از بقایای محصولات کشاورزی، ضعف نظام فرآوری محصول (صنایع تبدیلی و تکمیلی) و پایین بودن ضریب مکانیزاسیون.

راهبرد ۶:

کاهش تلفات و ضایعات و ایجاد ارزش افزوده بالاتر از بقایای محصولات کشاورزی، توسعه نظام فرآوری (صنایع تبدیلی و تکمیلی) و ارتقاء ضریب مکانیزاسیون

چالش (۷):

منفی بودن تراز تجاری بخش، ناکافی بودن ذخائر راهبردی و عدم استفاده از ظرفیت های کشت فراسرزمینی.

راهبرد ۷:

کاهش کسری تراز تجاری، بهبود دیپلماسی غذایی، تقویت ذخائر راهبردی و استفاده از ظرفیت های کشت فراسرزمینی

چالش (۸) :

نابسامانی بازار و تفاوت زیاد قیمت پرداختی مصرف کننده و قیمت دریافتی تولید کننده، ناکارآمدی نظام توزیع، نابسامانی و پایین بودن سهم بازارهای مجازی، کاهش قدرت خرید خانوار، بالا بودن سهم هزینه غذا از هزینه خانوارها، فقدان نظام دقیق پایش و ارزیابی خانوارهای زیر خط فقر غذایی، پایین بودن سرانه دریافت انرژی (پنج دهک اول جامعه) و پروتئین (هفت دهک اول جامعه)، تعدد و ناهماهنگی متولیان حمایت از اقشار آسیب پذیر

راهبرد ۸:

بهبود دسترسی های فیزیکی و اقتصادی و بهره مندی عادلانه آحاد مردم به ویژه اقشار آسیب پذیر از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی

چالش (۹):

بهینه نبودن الگوی مصرف، شیوع بالای انواع سوءتغذیه و بیماری‌های غیرواگیر مرتبط با تغذیه، هدفمند نبودن یارانه‌های مواد غذایی، پایین بودن سطح فرهنگ و سواد تغذیه‌ای و کم تحرکی

راهبرد ۹:

اصلاح الگوی مصرف غذا، کاهش سوء تغذیه، افزایش سواد و تنوع غذایی

محصولات اساسی	وضع موجود مصرف سرانه روزانه (گرم /نفر/روز)	وضع موجود مصرف سالیانه (کیلوگرم /نفر /سال)	الگوی مطلوب روزانه وزارت بهداشت بدون در نظر گرفتن مسائل پایداری منابع (گرم /نفر/روز)	الگوی مطلوب روزانه وزارت بهداشت و وزارت جهاد کشاورزی با در نظر گرفتن پایداری منابع در افق ۱۴۱۰ (گرم /نفر/روز)	الگوی مطلوب روزانه وزارت بهداشت و وزارت جهاد کشاورزی با در نظر گرفتن پایداری منابع در افق ۱۴۱۰ (کیلوگرم /نفر /سال)
آرد گندم (نان و ماکارونی)	۲۲۶	۱۲۲،۶	۲۳۰	۱۲۰،۵	۲۰۰
برنج	۱۰۰	۲۶،۵	۹۵	۲۴،۷	۷۰
حبوبات	۱۸	۶،۶	۲۶	۹،۵	۲۰
سیب زمینی	۶۸	۲۴،۸	۷۰	۲۵،۶	۹۴
روغن	۴۶	۱۶،۸	۲۵	۱۲،۸	۲۵
قند و شکر	۶۶	۲۴،۱	۴۰	۱۴،۶	۴۰
میوه ها	۲۱۲	۷۷،۴	۲۸۰	۱۰۲،۲	۲۸۰
سبزی ها	۲۲۸	۸۳،۲	۳۰۰	۱۰۹،۵	۳۰۰
گوشت قرمز	۲۴	۱۲،۴	۲۸	۱۳،۹	۲۵
مرغ	۶۲	۲۲،۶	۴۶	۱۶،۸	۵۵
تخم مرغ	۲۵	۹،۱	۲۵	۱۲،۸	۲۵
لبنیات	۱۹۰	۶۹،۴	۲۵۰	۹۱،۳	۲۵۰
آبزیان	-	-	۱۸	۶،۶	۲۲

* اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۸ و براساس اطلاعات وزارت بهداشت می باشد.

چالش (۱۰):

نارسایی در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی یکپارچه و متمرکز برای تولید سلامت محور و ردیابی مواد غذایی در طول زنجیره ارزش، تداخل وظایف و ضعف هماهنگی دستگاه‌های مسئول سلامت غذا، نارسایی قوانین در خصوص سلامت مواد غذایی، نارسایی نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی

راهبرد ۱۰:

ارتقای شاخص‌های کیفیت و سلامت غذا در طول زنجیره ارزش و بهبود کیفیت آب آشامیدنی

چالش (۱۱):

حکمرانی نامناسب آب، بیلان منفی، فرونشست زمین، وجود بیش از ۴۰۰ هزار حلقه چاه غیر مجاز، پایین بودن راندمان آبیاری (حدود ۴۵٪) و بهره‌وری آب (۱/۴۵ کیلوگرم بر مترمکعب)، توجه ناکافی به استحصال آب از منابع نامتعارف، کم توجهی به عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری

راهبرد ۱۱:

حکمرانی خوب آب، تعادل بخشی سفره‌های آب زیرزمینی، ساماندهی چاه‌های غیر مجاز، ارتقای راندمان و بهره‌وری آب، استفاده از منابع نامتعارف آب و توسعه عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری

چالش (۱۲):

خرد شدن و تغییر گسترده کاربری اراضی کشاورزی، پایین بودن سهم خاک‌های کلاس ۱، ۲ و ۳ (به ترتیب ۶٪، ۲۱٪ و ۲۷٪)، پایین بودن ماده آلی خاک (در بیش از ۸۰ درصد خاک‌ها)، متعادل نبودن عناصر غذایی و پایین بودن حاصلخیزی خاک (خلاء نیتروژن، فسفر و پتاسیم به ترتیب ۴۰٪، ۵۰٪ و ۹۰٪) و وجود درجات مختلف شوری در ۶/۸ میلیون هکتار از اراضی زراعی کشور، بالا بودن میزان فرسایش خاک (حدود ۱۶ تن در هکتار)

راهبرد ۱۲:

جلوگیری از تغییر کاربری خاک‌های کلاس ۱، ۲ و ۳، ارتقاء ماده آلی و بهبود حاصلخیزی و کاهش فرسایش خاک

چالش (۱۳):

تغییر اقلیم و کاهش بارش (0.59 میلی متر در سال)، افزایش تبخیر و تعرق (5.6 میلی متر در سال)، افزایش متوسط دما (0.4 درجه سانتیگراد در سال)، خسارات سنگین ناشی از مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه، اپیدمی‌های بیماری‌های انسانی، دامی و گیاهی

راهبرد ۱۳:

سازگاری با پدیده تغییر اقلیم و کاهش آثار آن و مدیریت حوادث غیر مترقبه

چالش (۱۴):

کاهش توان اکولوژیک جنگل‌ها و مراتع کشور، پایین بودن سرانه جنگل، نارسایی در حفاظت و صیانت از منابع طبیعی و تغییر کاربری عرصه‌های طبیعی، نامتناسب بودن عملیات آبخیزداری با نیاز کشور (۲۰٪ عرصه‌های کشور تحت پوشش عملیات آبخیزداری قرار دارد) و گسترش پدیده بیابان‌زایی (حدود ۹۰ میلیون هکتار)

راهبرد ۱۴:

حفظ توان اکولوژیک و جلوگیری از تغییر کاربری جنگل‌ها و مراتع، توسعه عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری و جلوگیری از گسترش پدیده بیابان‌زایی

چالش (۱۵):

کم توجهی به روستا و توسعه آن، زندگی عشایری و نبود سیاست جامع توسعه روستایی و عشایری، مشخص نبودن متولی امور روستا

راهبرد ۱۵:

توجه به توسعه روستایی و زندگی عشایر به عنوان کانون تولید

چالش (۱۶):

کاهش رشد جمعیت، رشد سه برابری جمعیت سالمندان (۶۰ ساله و بیشتر)، نامتوازن بودن تراکم و توزیع جغرافیایی جمعیت در مناطق شهری و روستای، نارسایی آموزش‌های همگانی و فرهنگ‌سازی و جلب مشارکت جامعه در کلیه زمینه‌های مرتبط با امنیت غذایی

راهبرد ۱۶:

بهبود مولفه‌های فرهنگی، اجتماعی موثر در امنیت غذایی و مدیریت تنش‌های جمعیتی

چالش (۱۷):

یکپارچه نبودن مدیریت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی، فقدان زنجیره ارزش یا ناقص بودن آن در برخی محصولات کشاورزی، مشخص نبودن و یا تعدد متولی مدیریت اجزای زنجیره ارزش

راهبرد ۱۷:

تعیین متولی مدیریت اجزای زنجیره ارزش و یکپارچه سازی مدیریت آن

چالش (۱۸):

قاچاق و صادرات برخی محصولات کشاورزی و مواد غذایی یارانه‌ای
تولید داخل و وارداتی و کم توجهی به بازار، تحولات و بحران‌های
منطقه‌ای و جهانی

راهبرد ۱۸:

لحاظ نمودن وضعیت امنیت غذایی، تحولات و بازار غذایی در کشورهای
همسایه، منطقه و جهان و کنترل قاچاق

چالش (۱۹):

نبود نظام مدیریت جامع، هوشمند، کارآمد، مشارکت‌پذیر، تحول‌گرا و پاسخگو در خصوص امنیت غذایی و فقدان نظام هوشمند سنجش، پایش و ارزیابی مستمر شاخص‌های مرتبط با امنیت غذایی

راهبرد ۱۹:

ایجاد نظام مدیریت جامع، هوشمند، کارآمد، مشارکت‌پذیر، تحول‌گرا و پاسخگو در خصوص امنیت غذایی و توسعه نظام هوشمند سنجش، پایش و ارزیابی مستمر شاخص‌های مرتبط با امنیت غذایی

تحول در سیاستگذاری زنجیره ارزش کشاورزی و غذا از ژن تا سلول ضامن تأمین امنیت غذایی، رفاه و سفره مردم

با سپاس از
توجه شما